

La Comarca en l'organització interna de Catalunya

Discurs del President de la
Lliga Comarcal de Catalunya,
Francesc Glanadell, en l'acte
inaugural de curs, celebrat el
dia 6 de març del 1934.

LLIGA COMARCAL DE CATALUNYA
PLAÇA DEL TEATRE, 3, PRAL.
BARCELONA

775 775

La Comarca en l'organització interna de Catalunya

Decret del President de la
Lliga Comarcal de Catalunya,
Francesc Giménez, en l'acte
inaugural de curs celebrat el
dia 6 de març del 1934.

1934 ACADEMIA DE LA LINGÜÍSTICA
DEPARTAMENT DE LINGÜÍSTICA
1934 D'INVESTIGACIÓ LINGÜÍSTICA
DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA

LIGA COMARCAL DE CATALUNYA

PLAÇA DEL PORT 1, 1AL

BARCELONA

21074

La Comarca en l'organització interna de Catalunya

Discurs del President de la
Lliga Comarcal de Catalunya,
Francesc Glanadell, en l'acte
inaugural de curs, celebrat el
dia 6 de març del 1934.

Aquest llibre ha estat
donat de baixa
d'aquesta biblioteca
el dia .....

LLIGA COMARCAL DE CATALUNYA

PLAÇA DEL TEATRE, 3, PRAL.

BARCELONA

R.10.894

~~R.8235~~

La Comarca
en l'organització interna
de Catalunya

Discurs del President de la
Lliga Comarcal de Catalunya,
Francesc Ginebell, en l'acte
inaugural de curs, celebrat el
dia 6 de març del 1934.

Aquest llibre no està
donat de baixa
per l'adquesta biblioteca
el dia .....

Lliga Comarcal de Catalunya
PLAÇA DEL TEATRE, 3. 2ºAL.

Imp. «LA IBÈRICA» - C. Gisbert; Nou de Sant Francesc, 25 - Barcelona

AQUEST Consell ha considerat de gran interès la publicació i la propagació del discurs del seu President, Francesc Glanadell, sobre «La Comarca en l'organització interna de Catalunya», i en sessió del dia 12 d'aquest mes fou acordada, amb el vot unànime dels representants de les entitats adherides, l'edició immediata del text que segueix.

Així mateix, aquest Consell, vol declarar la seva total identificació amb les orientacions comarcalistes i amb l'ideal patriòtic continguts en l'esmentat parlament d'obertura de curs, en el qual hi troba fidelment interpretat el pensament bàsic que ha donat lloc a la creació de la LLIGA COMARCAL DE CATALUNYA i a la naixença dels nous Centres i Casals que s'han incorporat a la nostra organització.

L'esdevenidor pròsper de Catalunya i la sort del seu règim autonòmic, estan condicionats, principalment, a la forma i manera com siguin endegades les qüestions pertinents a l'organització interna del país. Considerant això, resulta ben notòria la importància que pot tenir la divulgació d'aquest parlament, el qual creiem que serà rebut com una viva i justa expressió del general sentir i pensar del catalans.

Barcelona, març del 1934.

LLIGA COMARCAL DE CATALUNYA
EL CONSELL CENTRAL

AQUEST Consell ha considerat de gran interès la publicació i la propagació del discurs del seu President, Francesc Gual, sobre la Comarca en l'organització interna de Catalunya, en sessió del dia 12 d'aquest mes, for agraït, amb el vot unànime dels representants de les comunitats afectades, l'edició immediata del text que segueix.

Així mateix, aquest Consell, vol declarar la seva total identificació amb les orientacions comarcals i amb l'ideal patriòtic contingut en l'esmentat parlament d'obertura de curs, en el qual hi troba fidelment interpretat el pensament bàsic que ha donat lloc a la creació de la Lliga Comarcals de Catalunya i a la manca dels nous Cortes i Casals que s'han incorporat a la nostra organització.

L'aspiració pròspera de Catalunya i la sort del seu règim autònom, estan condicionats, principalment, a la forma i manera com siguin abordades les qüestions pertinents a l'organització interna del país. Considerant així, resulta ben notòria la importància que pot tenir la divulgació d'aquest parlament, el qual creiem que serà rebut com una viva i justa expressió del general sentir i pensar del català.

Barcelona, març del 1934.

LLEGA COMARCAL DE CATALUNYA
EL CONSSELL CENTRAL

HONORABLES AUTORITATS I REPRESENTANTS
DE CORPORACIONS I D'ENTITATS ; SENYORS
I SENYORS :

Voldria poder prescindir de consideracions preliminars que no tenen relació amb l'assumpte del discurs, però em veig obligat a explicar com, havent-hi a la Lliga Comarcal de Catalunya moltes i molt qualificades personalitats, sigui jo qui, en l'acte que estem celebrant, ocupi aquesta tribuna i la vostra atenció selectíssima. Les declaracions d'inferioritat serien fórmules innecessàries per ésser cosa tan notòria en el meu cas, i tampoc servirien de justificació. Les rígides disposicions dels preceptes reglamentaris m'ofereixen l'únic motiu d'excusa.

Puix que és obligat que cada any i en aquesta avinentesa, el President d'aquesta casa tracti d'un assumpte d'interès comarcal, hauré de fer-ho com millor sàpiga i us parlaré de «La Comarca en l'organització interna de Catalunya», que, com sabeu, és el tema del meu parlament.

Abans, però, haig de donar les gràcies a les honorables autoritats i als representants de corporacions i d'entitats que ens acompanyen en aquest

acte inaugural de curs, amb el qual comencen també les activitats externes de la Lliga Comarcal de Catalunya.

Comarca i comarcalisme

Sense propòsit de formular definicions rígides i dogmàtiques, és convenient que fixi el sentit i l'abast que dono als mots comarca i comarcalisme, per tal de no especular amb conceptes massa abstractes.

Tot el que he de dir sobre la comarca i, per tant, sobre el comarcalisme, serà referit precisament a Catalunya. Faig l'aclariment, encara que no sembli necessari, perquè la paraula comarca, a Catalunya, pren un sentit particular i concret que escapa als dominis purament geogràfics i que no té adequació exacta en el concepte més general de comarca aplicat enllà de la nostra terra.

Les nostres comarques són les cel·lules vives que formen la unitat orgànica de Catalunya; les zones del nostre territori nacional, que, dintre d'unes característiques essencials que els són comunes, presenten diferents matisos de paisatge, de clima, de producció, de consuetuds i de llenguatge.

El conjunt comarcal és la rica varietat dintre de la superior unitat; és la Catalunya «rica i plena» i el dipòsit de les essències racials. El comarcalisme, per tant, és el màxim exponent del fet nacional de Catalunya, perquè és la síntesi perfecte dels factors que integren la nació.

No és possible una visió harmònica i exacta de Catalunya, sense la presència de les seves comarques, com no és possible considerar l'existència d'un cos animat amb independència dels elements físics que el formen i que li donen plasticitat i personalitat. Per això, les crisis i les vicissituds de Catalunya han estat les mateixes que han patit les comarques. L'afebliment de la consciència comarcal ha seguit el ritme de la decadència nacional, i avui veiem com es redrecen sincrònicament el nacionalisme i el comarcalisme.

Els detractors del comarcalisme, en tant que el consideren un factor de disgregació, un perill per a la unitat cultural i política de Catalunya, diuen una cosa il·lògica i sense consistència. Titular-se vallesà, empordanès, cerdà, etc., és adjectivar i reforçar la catalanitat.

Hem d'afegir que la idea d'una més ample integració nacional de Catalunya, no és exclosa en la nostra afirmació d'unitat, per bé que els nostres raonaments s'adreçaran, particularment, al fet comarcal de la Catalunya estricta en la qual hi destaca en forma singular i característica.

Origen de l'afebliment comarcal

Generalment, hom atribueix la desnaturalització i la pèrdua de vitalitat que ha sofert la comarca catalana a l'aparició dels nous fets econòmics i als nous sistemes de comunicació. D'aquesta manera la qüestió no queda ben plantejada i sol conduir

a conclusions lamentables. S'ha produït el fet perquè, en mancar a Catalunya la facultat de lliure iniciativa en l'ordenació i en el regiment de la seva vida interna, aquells factors no han obeït a la voluntat dels habitants del país, sinó als designis d'un poder extern, i així s'ha anat congriant una falsa estructura antinatural i anticomarcal.

En establir-se les «províncies», els partits judicials, els traçats de via ferrada i de carretera i les diferents institucions de l'Estat central, s'han introduït deformacions en el cos viu de Catalunya i s'ha produït una desviació del procés normal i evolutiu de l'organisme nacional. Per això els fets econòmics i els exponents de progrés no han actuat com a elements de perfecció, sinó com a factors de corrupció.

La causa primera de l'afebliment i de la disgregació de la comarca originària, no hem de cercar-la en l'aparició dels nous fets econòmics i socials, sinó en la impossibilitat amb què s'ha trobat Catalunya d'encarrilar-los i dirigir-los segons lleis pròpies, acomodades a la realitat del país. Per consegüent, el recobriment nacional de Catalunya serà un fet paral·lel amb el ressorgiment comarcal, o no serà.

Crec que és així com la qüestió comarcal queda plantejada a fons i que és aquest el concepte medullar del comarcalisme.

La falsa estructura de Catalunya

És natural que, damunt la mixtificació del nostre territori i entorn de l'artifici d'unes organitzacions político-administratives que han subsistit durant diverses generacions, hagin aparegut nous interessos locals. En això radica la gran dificultat amb la qual topen els homes que avui s'acaren amb la qüestió comarcal, en ordre a les solucions pràctiques.

Prepondera, àdhuc entre persones de gran predicament i de merescudíssim prestigi, el criteri que han d'ésser respectats aquests interessos en la nova organització del territori català. Sobre aquest punt he de dir que trobo la tendència esmentada contrària a l'esperit original del país i sense congruència amb el moment inicial d'un recobriment nacional. És evidentíssim que bona part d'aquells interessos i d'aquells nous fets són el resultat de torturar i de deformar la realitat congènita, i en una obra de reconstrucció no és just ni lògic de consagrar i perpetuar les errades, encara que aquestes hagin creat noves realitats i nous interessos. Respectar les realitats actuals d'ordre econòmic, social i polític, i organitzar damunt d'aquests fets les àrees comarcals, seria continuar el procés de desnaturalització de les comarques i de la fesomia del país que es tracta de restaurar.

* * *

Quan parlem de restaurar una comarca, una nació o una matèria viva qualsevulla, ja es comprenem que no ho diem en el sentit estricte usat en tractar-se de restauracions arqueològiques o de cosos inanimats. És segur que encara que la comarca no hagués estat desfigurada per via de violència, encara que s'hagués realitzat el seu desenvolupament natural, no hauria restat immutable a través del temps, perquè hauria seguit el camí d'evolució dels organismes vius. Però les noves realitats que haurien afaïçonat la comarca com a resultat d'aquest procés normal, seran introbables en progressió creixent, si és mantinguda en funció activa la falsa estructura del país, si respectem, sense rigorós examen, els fets nous i els nous interessos que ha fet aparèixer.

Les realitats imposades i antinaturals poden determinar la creixença d'un òrgan o d'un sector isolat, però això es produirà en perjudici de l'economia general de l'organisme. Per a restaurar, per a reconstruir, per a vivificar Catalunya, cal prescindir dels elements artificials i dels factors que han dislocat l'harmonia arquitectural de la nació.

Per audaç que sembli aquesta posició comarcalista, crec que és la posició lògica i conseqüent.

La tasca de recreació comarcal

Tota transmutació essencial porta un trasbalsament i fereix unes modalitats existents. Si l'acció reformadora està ben orientada i ben dirigida, re-

generarà el sistema funcional ; però si en un pla curatiu acceptem els signes de la malura com a realitats intangibles, haurem estimulat el focus de descomposició. Per tant, en l'empresa de reconstrucció comarcal, és necessària l'acció quirúrgica i heroica.

Desplaçada Catalunya de la seva òrbita natural de rotació i junyida a un sistema divorciat de la seva natural contextura, ha seguit una trajectòria anormal i desviada del seu camí. Les zones d'influència comarcal, antany fortament acusades i actives, han sofert mutacions i la fesomia de moltes comarques s'ha desdibuixat. Això fa ara difícil la tasca de reconstruir-les i de posar-les en funció d'òrgans de l'administració pública.

Tot i les dificultats, aquestes no han d'ésser insuperables, i els raonaments que a continuació haig de fer es proposen de demostrar la conveniència pràctica i patriòtica de jerarquitzar la comarca i d'articular-la com a peça fonamental del sistema político-administratiu que els poders públics de Catalunya tenen la missió d'organitzar.

Crec molt necessari d'aduir arguments en aquest sentit, perquè després de la instauració de l'autonomia de Catalunya, la nostra legislació ha deixat intacta aquesta qüestió fonamental. Les aportacions ciutadanes i col·lectives són, en aquest moment encara, pertinents i oportunes, i la via jurídica està lliure i en condicions de traduir el sentit de la realitat terral.

* * *

En l'actualitat i paral·lelament a l'aparició de signes indubtables d'un desvetllament comarcal, es produeixen manifestacions que desvirtuen el caràcter essencial del comarcalisme. D'una banda, hem presenciat amb goig com la premsa de Catalunya, àdhuc la que és redactada en castellà, les organitzacions polítiques i moltes entitats oficials i privades, adopten una nomenclatura i una organització comarcal més o menys acceptables, però que responen a una inspiració positivament comarcalista. Al costat d'aquest fet, apareix una fórmula absurda que tendeix a injectar l'esperit provincial a la comarca, en un acoblament híbrid de conceptes antagònics. Així sentim parlar, massa sovint, d'un temps ençà, de les comarques gironines, de les comarques lleidatanes, etc. Adhuc en el llenguatge oficial ha estat adoptada aquesta expressió notòriament confusionària i inacceptable (*).

(*) Trobant-se en curs d'impressió aquest discurs, el Consell Central de la LLIGA COMARCAL DE CATALUNYA, ha cursat una comunicació als Honorables Consellers del Govern català, suggerint la conveniència d'eliminar dels documents i de les referències oficials, les adjectivacions provincials, en esmentar les comarques. Els Consellers del Treball i Obres Públiques i el d'Hisenda, han contestat immediatament adherint-se a la proposició i oferint de portar l'assumpte a la resolució del Govern de Catalunya.

Mentre s'esperen les lleis reguladores d'una nova divisió político-administrativa, en lloc de les denominacions híbrides de «comarques lleidatanes», «comarques de Girona», etc., es poden emprar diverses formes segons els casos; per exemple: comarques centrals, comarques meridionals, etc., i millor encara, nomenar les comarques segons el dictamen provisional de la Ponència de la Generalitat. Si es tracta de precisar el territori comprès dintre les «ex-províncies», trobem molt millor de dir-ho així mateix.

Té importància aquesta labor depuradora perquè no es tracta de qüestions de pura forma, sinó de principi.

Rovira i Virgili ha dit encertadament que la fórmula de «comarques contra províncies» «és un bon punt del programa nacional català» i «la missió del nou i sa comarcalisme»; d'acord amb aquest criteri i en desacord amb la idea de comarca burocràtica i subalterna que, més ençà, defensa el mateix autor, hem volgut denunciar aquesta manifestació concreta de pseudo-comarcalisme que sorgeix parasitàriament a l'ombra del ressorgiment comarcal.

Podríem esmentar molts altres exemples actuals d'aquest fenomen que fa coincidir en un mateix període els exponents positius i els signes negatius del comarcalisme. No és un fet arbitrari, sinó un fet lògic i explicable. És la manifestació d'un procés típicament renaixentista; la lluita entre la realitat que pugna per ressorgir i l'artifici que l'ha suplantada. És el costum viciós contra l'instint natural que lluita pels seus furs.

La creació i el ràpid impuls que pren la Lliga Comarcal de Catalunya constitueixen també una clara afirmació de la consciència comarcal. En coincidència cronològica, hem vist com els il·lustres ponents que reberen del Govern de la Generalitat de Catalunya l'encàrrec de formular un projecte de delimitació comarcal del nostre territori, han realitzat un treball de divisió de Catalunya en demarcacions, tenint en compte, segons declaració de la Ponència, els interessos creats dins la divisió político-administrativa «provincial».

Es cert que la comarca no ha estat oblidada en l'elaboració d'aquest projecte, com tampoc no po-

gueren prescindir-ne els districtes judicials del règim centralista subsistents encara ; d'igual manera que en una imitació no és possible d'ignorar l'original. Aquesta absència d'una proposició autènticament comarcal ha influït en que hagin transcorregut més de dos anys de règim autonòmic, sense que s'hagi iniciat una acció de Govern en aquesta qüestió fonamental, perquè encara que la protesta inevitable dels interessos ferits per la instauració comarcal no seria menys aguda que la consegüent a la reforma demarcacional, aquesta, per tot el que estic dient, no pot aglutinar una força espiritual, perquè no recull la consciència comarcal perenne i per tal com no evitaria tampoc el desori interior. És natural, doncs, que ni el govern ni el legislador no hagin sentit la urgència de derogar un sistema que té els màxims defectes, per a implantar-ne un altre que no els destrueix i que, en deixar la comarca sense categoria suficient, no pot tenir l'adhesió dels comarcans, ni pot resoldre, per consegüent, la profunda aspiració de retrobar unes lleis biològiques llargament contrariades.

* * *

Si tenim en compte que la comarca mai no ha estat adoptada en la vida oficial, la nostra teorització pot semblar basada en un punt de referència arbitrari. Formulem l'objecció perquè aquesta ens dóna el camí per a demostrar que la consagració jurídica de la comarca seria una mesura de bon

govern i la base insubstituïble per a realitzar l'obra de recreació nacional de Catalunya.

Els organismes polítics que actuen damunt d'un país i que tenen llur origen en una violència, estan destinats a desaparèixer, més aviat o més tard. La història, en aquest punt, té una eloqüència inexorable. En canvi, les realitats immanents, les lleis naturals poden sofrir eclipsis, però subsisteixen i reapareixen. Per això, quan hom parla d'una renaixença nacional, empra una figura retòrica, perquè no pot renèixer el que no pot morir. El que s'esdevé és que la falta d'acomodació entre la realitat del país i la forma política produeix el desgast i, en quedar destruïda la falsa estructura, ressegueixen les línies del perfil originari.

Així, en advenir l'autonomia, la consciència pública, d'una manera espontània, ha exaltat la comarca i l'ha assenyalada instintivament com la figura representativa d'una aspiració concreta.

Que la comarca hagi tingut o no jerarquia oficial en èpoques anteriors no és una raó per a negar-li aptitud. El que té importància és que malgrat no haver tingut consagració oficial, la comarca subsisteix i es redreça amb vitalitat prodigiosa, perquè és un fet consubstancial amb la naturalesa, perquè és una realitat humana permanent i immortal.

Pobles de sòlida i neta contextura nacional han necessitat una gestació multiseccular per a adquirir personalitat jurídica i crear els òrgans polítics acomodats a llur vida interna. Un anàlisi de les vicissituds polítiques de Catalunya a través dels

temps ens explicaria racionalment per què la comarca, que ha influït la vida social i econòmica del país, no arribà a cristal·litzar en la vida oficial.

Les vegueries foren els òrgans de l'administració pública que durant cinc centúries traduïren la realitat comarcal dintre d'un sistema imperfecte i poc evolucionat. Aquesta imperfecció es manifesta en les variacions que les vegueries anaren sofrint al llarg de llur vigència. Generalment, la tendència d'aquelles mutacions es decanta a encaixar millor en la comarca natural i crec indubtable que un procés normal, desenrotllat sense entrebancs, hauria consagrat jurídicament la comarca, acomodant l'organització político-administrativa a la naturalesa del país.

Defensa de la personalitat jurídica de la comarca

La comarca, esdevinguda oficial i jerarquitzada en el govern, ultra donar relleu als fets naturals, posaria en acció creadora les energies espirituals i econòmiques. Els nuclis rurals s'enrobustirien i es convertirien en sectors vitals, generadors de riquesa pública. El desequilibri del poblament, que s'ha accentuat en l'època moderna, deixant desertes i improductives amples zones del territori que tenen possibilitats inexplorades, tendiria a desaparèixer, amb una acció de govern complementària i ben orientada.

El departament, com la «província» i com to-

tes les divisions uniformistes, ha estat establert per formar organitzacions estatals de tipus centralista, i es destina al servei d'unes necessitats i d'unes conveniències que no concorden amb les pròpies necessitats i conveniències. Així s'esdevé una inharmònica i antieconòmica desproporció en les zones del territori, el contrast de les grans concentracions humanes en determinats punts i l'ínfima vitalitat que ofereixen vastes extensions, susceptibles, molt sovint, de produir riquesa.

No parlaré de les conseqüències d'aquest fet, que constitueix el problema més viu del nostre temps i que preocupa justificadament els sociòlegs i els economistes moderns. Aquest aspecte no és estrany al tema que tracto, però, si ens hi endinsàvem, el meu parlament prendria proporcions immoderades, i el que he apuntat ja és prou per a servir el meu propòsit.

* * *

Tenint en compte el fenomen de Barcelona, per a Catalunya aquest moment és singularment oportú per a considerar aquest problema serenament i patriòticament, sense prejudicis i amb criteri generós i elevat.

Seria insensat de plantejar la qüestió com una pugna entre comarcalisme i barcelonisme. És hora que això sigui superat i que s'elevin els problemes a l'alçària de l'interès nacional.

Per antigüíssima tradició, Barcelona ha estat

sempre la ciutat acollidora dels comarcans. El seu gest maternal en recerar els catalans de diferents contrades dintre les seves muralles protectores en temps de guerra, es perpetua fins als nostres dies amb el tracte generós i cordial que dona la ciutat als comarcans. Però hi ha un tipus d'amor matern tan noble en la intenció, com pernicios en els resultats, que, de tan bella i tan llarga tutela que vol dispensar a la fillada, la perjudica en el seu procés de formació i no sap discernir clarament quan és arribada l'hora de donar-li més llibertat.

No inspira les nostres paraules un esperit de predomini comarcal, sinó una visió totalitària i la tendència patriòtica de buscar l'equilibri nacional.

La qüestió ha estat ja tractada moltes vegades i no és cosa de repetir arguments coneguts; però no és possible de passar-la per alt en parlar d'una organització interna de la nostra terra. Amb més motiu quan les orientacions semblen propendir a establitzar i a intensificar l'expansió urbana de Barcelona.

Si la ciutat creix paral·lelament a una major creixença i prosperitat de les comarques, la pujança de Catalunya portarà un ritme normal i serà sòlida, però si la desproporció s'accentua, pot arribar que unes febles espatlles no aguantin la magnífica testa.

* * *

Hi ha encara una nova i fortíssima raó favorable a la consagració jurídica de la comarca, que de-

riva d'una recta i racional interpretació i aplicació de l'Estatut de Catalunya.

Exigències de l'argumentació em porten a establir la hipòtesi que Catalunya hagués instaurat un règim d'independència política, en lloc d'una autonomia copiosament condicionada. És evident que la «província», el partit judicial i tota l'organització administrativa del poder central hauria estat abolida sense expedients dilatoris.

Doncs bé, l'Estatut de Catalunya determina una plena llibertat legislativa i executiva, quant al règim local i a la divisió territorial, preveu la creació d'organismes, entre la Generalitat i el Municipi, representatius d'interessos peculiars, i disposa que aquests organismes o corporacions tindran recursos propis i autonomia administrativa.

El President Macià, en ocasió que comentava l'aprovació de l'article desè de l'Estatut, el qual tracta d'aquesta matèria, proclamava que l'esmentat article era el més important de tots. El President deia la veritat i és dolorós que les amplíssimes facultats autonòmiques que en aquest punt ens reconeix l'Estatut no s'hagin posat en acció creadora. És més de doldre perquè es tracta d'un punt importantíssim i l'únic, segurament, que no limita una llibertat, ben precària en altres matèries.

Si per raons que escapen al meu coneixement, però que hauran estat presents en els designis del Govern català, això no s'ha fet encara, és evident que convindrà i que caldrà endegar-ho com més aviat millor, puix que és inadmissible que, per

pròpia voluntat i en perjudici del seu interès i del seu prestigi, Catalunya perpetui les creacions del règim assimilista i unitari.

* * *

La qüestió queda, doncs, concretada a decidir si els organismes intermedis de forma autonòmica i representatius d'interessos peculiars, que l'Estatut assenyala, han d'ésser les comarques catalanes o unes demarcacions d'altra mena.

L'esperit de l'Estatut, la voluntat del poble i la veu profunda de la terra demanen la consagració jurídica de la comarca. Els meus raonaments anteriors són una interpretació més o menys defectuosa d'aquesta realitat.

Les lleis al servei de les realitats naturals

Cada poble necessita l'organització interna que millor s'ajusti a la seva naturalesa. És un principi de bon govern i de sana doctrina autonòmica que les lleis han d'acomodar-se a la realitat del país i que no ha d'engavanyar-se el país dintre del motlle d'unes lleis. Algun tractadista ha qualificat aquest darrer sistema, de concepció geogràfica i napoleònica de l'Estat. És el sistema departamental en oposició al règim comarcal; és l'«arrondissement» francès i la «província» espanyola, en oposició al cantó de Suïssa, al «bezirke» de l'Ale-

manya anterior a Hitler i als «länder» de l'Àustria federal.

No vull dir que en la nostra futura ordenació política sigui cosa d'assimilar la comarca a les esmentades entitats estrangeres. Les he contraposades a unes altres, simplement, per a assenyalar dues tendències divergents, però cada país necessita formes diferents per a traduir realitats originals i pròpies, i a Catalunya la comarca és la creació autòctona i la institució política que interpretaria la modalitat natural.

* * *

Encara que la qüestió de la qual tracto en aquest parlament presenta altres aspectes interessants, crec que no són necessàries noves raons per a demostrar que cal refer la comarca i jerarquitzar-la dintre de l'organització política de Catalunya i que ha d'ésser la comarca natural precisament i no una adulteració d'aquesta, encara que en volgués prendre el nom i adoptar-ne els aires.

Han estat formulades diferents objeccions, presentant les dificultats d'ordre pràctic que dificulten la realització d'un criteri comarcal pur. Això planteja unes qüestions específicament tècniques, que no encaixen en una exposició doctrinal com la que m'he proposat.

Formulant un judici sintètic, diré que cap de les raons al·legades no és prou convincent ni poderosa, i que totes són perfectament superables ;

però com que aquesta és una causa que ha influït poderosament i que pot seguir entrebancant la solució comarcal, tractaré, d'una manera molt esquemàtica, dels principals inconvenients que s'han posat de manifest.

Breu anàlisi dels suposats obstacles pràctics

Imprecisió en els límits comarcals.—Després dels treballs de Font i Sagué (1897), que ha estudiat en conjunt i en detall les nostres comarques armat del copiós bagatge de múltiples ciències, la tasca de delimitació, si no podem dir que quedi enllestida, queda extraordinàriament facilitada, fins al punt que l'eminent geògraf Pau Vila ha dit que el problema de les delimitacions comarcals és una simple qüestió d'ordenació i de classificació i que només exigeix un temps prudencial.

Tenint en compte que la imprecisió en els límits afecta només unes determinades comarques, i que els dubtes es redueixen a l'enquadrament de les zones perifèriques, el conflicte, per tant, és de poca importància i té solució o solucions adequades, com, per exemple, la de respectar la voluntat dels comarcans perifèrics, apuntada per algun autor; entre altres, pel mateix geògraf vallesà.

Les capitals de comarca.—Per bé que aquest extrem és el més apte a desorbitar la qüestió per

la protesta d'alguns interessos locals que inevitablement s'haurien de supeditar a l'interès general, no es tracta d'un extrem d'importància proporcionada als debats que suscita. L'essencial és nuclear degudament les comarques, que això ens donarà la capitalitat natural perfectament determinada. Només caldrà instaurar-la en justícia, desoïnt les raons interessades i circumstancials.

Altrament la capital de comarca no és un títol que hagi d'atorgar-se a perpetuïtat, sinó que els nous fets socials i econòmics, lliurement manifestats, poden desplaçar el centre d'influència comarcal. Aleshores serà missió del poder públic d'acomodar les realitats amb sàvia i objectiva providència.

La desproporció territorial i demogràfica entre les comarques. — Aquest és el punt damunt del qual s'han basat més fortament les opinions oposades a la utilització de la comarca pura com a instrument de l'administració pública.

Crec que aquesta posició respon, entre altres causes, a dues de principals: a la concepció departamentalista i cartogràfica de l'Estat que s'ha infiltrat, més del que solem creure, en els nostres costums, i al fet que el problema d'una divisió comarcal, plantejat en els termes justos, no ha passat per l'anàlisi indispensable dels tècnics en matèria administrativa.

Hem comentat llargament el primer dels dos aspectes i em limitaré a remarcar, a manera de

resumen, que la divisió territorial no ha de servir uns fets anacrònics, ni uns fets actuals, sinó unes realitats permanents, i que s'ha d'enfocar, preferentment, vers un futur més perfecte. Per això cal donar a les vísceres del cos nacional, que són les comarques, la llibertat suficient perquè les energies hi circulin esbarjosament i vitalitzin l'organisme.

* * *

Quant a les raons d'ordre administratiu que són al·legades en contra d'una divisió comarcal jeràrquica, tinc la presumpció, per no dir que en tinc la certesa, que no s'han establert els càlculs.

No ompliré ara aquesta llacuna, perquè crec que unes poques raons apriorístiques provaran a bastament que tampoc no és prou fonamentada aquesta preocupació.

I no ho és, perquè, encara que l'ordenació comarcal que defensem resultés molt més costosa, que no ho crec, que una altra qualsevol que s'hauria d'establir, a una més perfecta i adequada organització correspondria un rendiment major i un augment de riquesa copiosament compensador.

Però si aquesta argumentació, que jo tinc per ben racional, semblava massa aleatòria, existeixen altres raons d'un ordre més immediat.

Un règim comarcal, autènticament comarcal,

perfeccionaria la vida municipal, i l'organisme corresponent hauria de prendre al seu càrrec una sèrie de funcions impròpies dels municipis ; per exemple : recaptacions indirectes, policia sanitària, serveis agrícoles, reclutament, amillament i altres. Amb això, les càrregues dels municipis serien menors i els serveis més perfectes i, per tant, no hi hauria perjudici per a la hisenda de la Generalitat ni per a la dels municipis ; aquests haurien de tributar als fins esmentats amb la qual cosa les despeses a càrrec de l'administració general quedarien disminuïdes.

L'eficàcia dels instruments de l'administració està en raó inversa de l'amplitud jurisdiccional que abasta i, per tant, trobo infonamentada la preocupació d'un suposat encariment dels serveis determinat per la utilització de la comarca. En definitiva, el nombre d'entitats administratives en litigi representa una diferència irrisòria. Dintre d'un criteri comarcal estricte, el nombre de comarques no passaria de 35 i el dictamen de la Ponència ofereix dos projectes : un amb 28 demarcacions i un altre que proposa 38 comarques i 9 vegueries.

D'altra banda, em sembla inqüestionable que ni el cost dels serveis ni la categoria dels funcionaris no poden ésser els mateixos en les comarques de 20.000 habitants que en les comarques de 100.000 o més habitants.

Crec, per tant, que aquest és també un dels problemes imaginaris que han sorgit al voltant de l'organització comarcal, i que un estudi no

massa complex el reduiria a una simple qüestió de tècnica administrativa de normal solució.

Les superdivisions.—Finalment dedicaré unes quantes paraules a les superdivisions, les quals han entrat en l'actualitat del tema amb el nom de supercomarca i amb la readopció de la paraula vegueria.

Es dedueix fàcilment del concepte jeràrquic que atribuïm a la comarca que, en principi, no som partidaris de les superdivisions. Per raons d'economia precisament, puix que la dotació més quantiosa que hauria de correspondre a uns organismes de superior categoria, podria tenir més útil aplicació destinada a perfeccionar l'organització comarcal.

D'altra banda, les superdivisions haurien d'articular modalitats sovint heterogènies, i això tendria a despersonalitzar la comarca.

Evidentment que han d'existir uns problemes i unes relacions intercomarcals, però la política intercomarcal ha d'ésser dirigida i realitzada pel Govern català.

Existeixen, en efecte, motius d'ordre pràctic, favorables a les superdivisions. No gosem, doncs, refusar-les en termes absoluts mentre acompleixin unes determinades condicions i sempre que agrupin comarques naturals caracteritzades per afinitats notòries.

Crec, però, que la qüestió no és de necessària urgència i que si les superdivisions fossin establert-

tes amb propòsit de realitzar la primera etapa d'un pla de divisió territorial, existeix el greu perill que el propòsit s'aturi en aquest punt i que la comarca sigui novament i indefinidament oblidada.

Les majors facilitats de realització, fan el perill més temible i per això condicionem les superdivisions a la prèvia instauració dels organismes comarcals o a la implantació simultània de les dues divisions.

La timidesa que s'observa en les qüestions relacionades amb una nova divisió i organització del territori català, justifiquen les nostres previsions i desitgem vivament que la realitat dels fets no les confirmi.

Final

Una divisió territorial nova, encara que traduís d'una manera perfecta la realitat comarcal, no tindria contingut autonòmic ni eficàcia si no enquadrés unes facultats i unes funcions pertinents a les comarques, dintre una orientació descentralitzadora.

Com a bons comarcalistes, que per a nosaltres equival a catalans nacionals conscients, som enemics de les orientacions que tendeixen a convertir la comarca en una paròdia del partit judicial d'origen uniformista i exòtic.

Els catalans, que hem blasmat llargament i

amb raó de la «província»—mot que etimològicament vol dir terra vençuda,— si no sabéssim utilitzar l'instrument de la llei que ens faculta plenament per a destruir-la, hauríem d'admetre una decrepitud espiritual, una declinació del geni nacional. Però si la qüestió és endegada d'una manera adequada, Catalunya haurà entrat en el camí triomfal que ha de conduir-la necessàriament a la fita de les seves llibertats.

LLIGA COMARCAL DE CATALUNYA

ENTITATS ADHERIDES

Casa del Vallès.
Ateneu Empordanès.
Casal del Ripollès.
Casal de la Plana de Vic.
Casal del Camp.
Centre de la Segarra.
Centre del Pallars.
Centre Aranès.
Casal d'Olot i la Garrotxa.

ENTITATS EN CONSTITUCIÓ

Centre del Maresme.
Casal Selvatà.
Centre Comarcal Igualadí.
Centre del Penedès.
Casal del Pla de Bages.

ELIJA COMARCA DE CATALUÑA
ENTITATS ADEQUADAS
Casal del Vallès
Ateneu Empordanès
Casal del Ripollès
Casal de la Plana de Vic
Casal del Camp
Centre de la Segarra
Centre del Pallars
Centre Aranès
Casal d'Olot i la Garrotxa

ENTITATS EN CONSTITUCIÓ

Centre del Maestrat
Casal Selva
Centre Comarcal Igualada
Centre del Penedès
Casal del Pla de Bages

80

R. 8235

342.1(46.71)26

RF-1-55

Imp. «La Ibèrica» - C. Gisbert
Nou de Sant Francesc, n.º 25
Telèfon 15984 - Barcelona